

Nanne van Poll

Een koe en een waarheid

“Vergis je niet tussen mijn persoonlijkheid en mijn houding. Mijn persoonlijkheid is wie ik ben. En mijn houding hangt af van wie jij bent”, las ik eens op een sociaal medium. Spreekwoorden en gezegden hebben vaak een kern van waarheid in zich, die van toepassing is op velerlei situaties.

Als je een uitkering aanvraagt en krijgt toegekend, word je hele doopceel gelicht. Men wil inzage in je arbeidsverleden, je behaalde opleidingen, je salarisverleden, je huwelijkse staat en vooral inzage in je financiële handel en wandel. Je bent verplicht kopieën van je bankafschriften van de laatste 6 maanden in te leveren – en vergeet niet dat de kosten voor al die kopieën voor jouw rekening komen!

Wat veel mensen echter niet weten, en wat ook niet wordt verteld door de ambtenaren van het UWV of de sociale dienst, is dat je het recht hebt om de bestedingen op het afschrift onleesbaar te maken. Men hoeft alleen maar het saldo te zien. Waar je je geld aan besteedt of hoeveel, dat mogen en hoeven ze niet te weten. Wat je uitgeeft aan zaken zoals persoonlijke hygiëne of ondergoed is alleen voor jezelf van belang en dat moet je ook zo houden. Niettemin laten veel uitkeringsgerechtigden dergelijke informatie wel staan, waardoor zij – door onwetendheid en een groot vertrouwen in de ambtenaar – in hun privacy worden aangetast. Die informatie is namelijk totaal niet relevant voor het vaststellen van een recht op een uitkering, maar bevredigt meer de (ongezonde) nieuwsgierigheid van de betreffende ambtenaar.

Met de kennis van nu en door voortschrijdend inzicht weet je als burger inmiddels dat het gebruikte computersysteem van het bestuursorgaan (Suwinet) zo lek is als een mandje en dat in veel gemeenten vaak geen werk is gemaakt van beperkte toegang tot volledige dossiers. Enfin, het is alsof je je hele hebben en houden in de plaatselijke sufferd hebt geplaatst: iedereen kan het lezen, iedereen weet het en iedereen heeft er een mening over. Bovendien staat alles al in diverse overheidssystemen: je behaalde diploma's en cijferlijsten, je vermogen, je salaris, je arbeidsverleden, je belastbaar inkomen en je aftrekposten, en dergelijke; alles is bekend, niet of nauwelijks beschermd, en iedere ambtenaar heeft inzage. En die informatie levert de uitkeringsaanvrager als klap op de vuurpijl in tweevoud aan.

Zelfs staatssecretaris Klijnsma heeft bekend en erkend dat de gemeenten de beveiliging van persoonlijke burgerinformatie in computersystemen niet op orde hebben. Sommige gemeenten schermen ermee dat de afgelegde eed van integriteit en geheimhouding voldoende zijn om de privacy van de burger te borgen, maar de vele zaken van

integriteitsschendingen en ambtsmisbruik zijn groter en meer in aantal dan uitkeringsfraude tezamen, dus ik kan met een gerust hart concluderen dat mijn privacy onvoldoende is geborgd. Dat is een waarheid als een koe! Toch?

Echter, als ik als uitkeringsgerechtigde burger dit probleem aankaart bij mijn gemeente, krijg ik steevast het predicaat 'te kritisch', en men lost het probleem vervolgens (nog) niet op. Door het probleem naar mijn vermeende kritische houding te verplaatsen, hoeft men het probleem niet aan te pakken waar het werkelijk omgaat: de lakse houding van politiek en bestuur met daarnaast de stelselmatige schendingen van de privacy. Blijkbaar heb je als uitkeringsgerechtigde een andere maatschappelijke positie en meent men 'subjectieve etiketten' op je te moeten plakken. Het dringt niet door dat door het opleggen van een etiket men het recht overgeeft aan degene die dat etiket opgelegd heeft gekregen. Misschien een jij-bak, maar ik kan nog meer etiketten op de betreffende ambtenaren plakken én onderbouwen met feiten. Men is uitermate slordig en schendt op een enorme manier mijn privacy. Ik kan dat aantonen. Ik kan aantonen dat mijn oordeel legitiem is en wel op basis van eigen ervaringen met een zoekgeraakt papieren dossier. Immers, hoe kun je als ambtenaar menen dat je zorgvuldig met persoonsgegevens omgaat als je een compleet papieren dossier kwijtraakt met privacygevoelige informatie waaronder financiële gegevens? Dat is mij dus overkomen. En dan vindt men het gek dat ik 'kritisch' ben?

In de nieuwe Participatiewet heeft de gemeente strafmaatregelen in handen om uitkeringsgerechtigden te beboeten die een houding aannemen die niet naar de wens van de ambtenaar is. Als het gedrag en de houding van de ambtenaar te wensen overlaat, heeft de uitkeringsgerechtigde geen enkel handvat om dezelfde sanctie aan de ambtenaar op te leggen. Zijn inkomen blijft ongemoeid. Waarom dat onderscheid dan? Beide partijen krijgen namelijk uit dezelfde pot van publieke middelen betaald. Middelen die zijn opgebracht door de belastingbetalende burgers. Bij de ene heet het salaris, en bij de andere partij uitkering – en het laatste is beduidend lager dan het eerste. De lage uitkering kan evenwel fors beboet worden, het hoge salaris niet, ook al handelt het om hetzelfde 'vergrijp'. Hoezo? We zijn toch allen gelijk voor de wet.

Als je hierover klaagt, kom je niet veel verder dan de ambtelijke opmerkingen "Dat is dan uw mening", "Mensen maken fouten" of "De verloren informatie valt wel mee". Vraag ik naar de hoogte van het inkomen van de ambtenaar, of naar zijn BSN of naar kopieën van diploma's en cijferlijsten, dan krijg ik geen reactie. Men wijst op het voorhoofd. Of ik van lotje getikt ben. Maar, lieve lezer, ik ben ook maar een mens en voyeurisme is mij dan ook, zoals vele ambtenaren, niet vreemd. Ik wil dat graag weten. Kan ik er fijn over roddelen tijdens een keukentafelgesprek. Ik snap het wel, want met mijn vragen zou ik de privacy van de ambtenaar aantasten en dat kan natuurlijk niet! Blijft de vraag: hoe zit

het met de privacy van de uitkeringsgerechtigde? Is het recht op privacy van een uitkeringsgerechtigde dan ineens geen grondrecht meer?

Waar ik mijn grens voor ambtenaren trek, gaan sommige ambtenaren gewoon een stap verder. Op basis van de inzage in het betaalgedrag van de uitkeringsgerechtigde geven zij een 'advies' over waar die persoon al dan niet zijn geld aan zou moeten besteden. Het is namelijk schering en inslag dat ambtenaren tegen uitkeringsgerechtigden zeggen dat zij hun vakbondslidmaatschap moeten opgeven, want voor die 7 euro per maand zouden zij twee broden kunnen kopen. Het is verbijsterend om dergelijke berichten te krijgen, en ik zou als uitkeringsgerechtigde dan ook zeggen "Dat is dan uw mening, ik bepaal de mijne zelf wel", want de bevoegdheid van een bijstandsconsulent gaat nog steeds niet zo ver dat zij ook mogen beslissen waaraan iemand het geld besteedt. En dat is ook een waarheid getuige de tekst van de Participatiewet, die iedere bijstandsconsulent zou moeten kennen.

Zolang er nog fouten worden gemaakt, door enerzijds het gebrek aan deskundigheid van de ambtenaren, en door anderzijds een misbruik van de toegekende bevoegdheden, moeten er kritische burgers zijn die dergelijke zaken en ontwikkelingen aan de kaak durven te stellen – ongeacht de subjectieve prediënten van de medewerkers van een bestuursorgaan. De koe moet immers bij de horens worden gevat! En dat is een waarheid als een koe!

Nanne van Poll
Secretaris CRR